

TRUBUNA

AL ARDEALULUI

(crisp.)
Dlui Hiesiu Victor
Szatmár m. NAGYSOMKUT

Editor responsabil:
Prof. Dr. EMIL HAȚIEGANU
Redactor responsabil:
GH. V. GIURGIU

A MAGYAROK ZÁGI ROMANOK SZÖCSÖVE
ORGAN DE AFIRMARE AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

REDACTIA SI ADMINISTRATIA: KOLOZSVAR STR DEAK FERENC 36.
TELEFON Căsuța postală Nr. 3.

Costul abonamentului:

1 lună: 2.50 pengő; 3 luni 7.20 pengő
6 luni: 14.40 pengő 1 an 28.80 pengő.

Pentru cunoașterea Caucazului

Acum când, datorită victoriilor hotărâtoare ale forțelor aliate, rezistența bolșevică în Crimeea se apropie de sfârșit, Caucazul vine, din punctul de vedere al viitoarelor operații militare, pe primul plan al preocupărilor. De aceea, socotim că prezintă un interes de actualitate câteva lucruri despre acest teritoriu care, așezat între mările de Azov și Neagră, de o parte, și marea Caspică, de partea cealaltă, formează un fel de pod între continentul european și vechiul continent al Asiei.

Caucazul trezește mai întâi amintiri din vremurile mitologiei antice, am putea chiar spune dela începutul omenirii. N'a fost oare ferecat în lanțuri pe o stâncă din Caucaz îndrăznețul Prometeu, care furase din cer focul vieții? Și nu era oare în Colhida Caucazului vestita lână de aur, pentru a cărei stăpânire eroul Jason și cu argonauții săi au plecat din Grecia? N'au fost, deasemenea, destui savanți etnografi, cari au susținut că în Caucaz este leagănul popoarelor ariene din Europa?

Am spus despre Caucaz că formează un fel de pod între Europa și Asia. În același timp însă, munții Caucaz stau ca un zid între aceste două continente, un zid, care, precum vom vedea câteva rânduri mai jos, se deschide în unele locuri, înlesnind trecerea printr'înși.

Pornind dela marea de Azov și mergând în direcția sud-estică pe o lungime de 280 km. și atingând pe alocuri o lățime de aproape 230 km., acești munți împart Caucazia în două părți inegale ca întințere: în Caucazia, care este partea de nord, în Transcaucazia, care este partea de sud. Intregul teritoriu are o suprafață de aproape 470.000 km. p. și o populație de aproape 12 milioane locuitori.

Printre trecătorile prin munți, cea mai importantă este trecătoarea numită. Dăru, care, pornind dela sudul orașului Vladicaucuz, unește acest oraș, cu orașul Tiflis. Această trecătoare, ce se găsește la 30 de metri deasupra nivelului mării, duce prin defileurile deschise de râul Terek. Altă trecătoare importantă este trecătoarea Mamison, care leagă orașul Vladicaucuz cu orașul Kutais din regiunea mării Negre.

Să mai însemnăm că prin trecătoarea Ararat trece marea conductă de petrol, care începând dela Baku, la marea Caspică, străbate în toată lungimea ei Transcaucazia și sfârșește la Batum de pe țărmul mării negre. A doua mare conductă de petrol începe dela Mahaci-Kale, tot la marea Caspică, însă mult mai la Nord de Baku, și la localitatea Armavir se ramifică un capăt merge în direcția Nord-Vest până la Rostov, aproape de marea de Azov, iar capătul al doilea, până la Anapa, la marea Neagră.

La să exprimăm în cifre producția în petrol a Caucazului, spunem că ea reprezintă circa 35 milioane tone sau aproape jumătate din producția mondială, ceea ce privește căile de comunicații, vedem pe hartă că teritoriul Caucazului este străbătut de o rețea destul de importantă de căi ferate. Unele o leagă de Rusia, altele fac legătura între marea Neagră și marea Caspică, pe când altele leagă Caucazul cu Anatolia și cu Iranul.

Pe această hartă și cercetarea situației locale mai arată ceva și anume pun în evidență după sfârșitul iminent al operațiilor

Situația în sectorul Honvezilor

Agencia telegrafică maghiară comunică:

Odată cu sosirea iernii, drumurile au devenit din nou practicabile și îmbunătățirea acestor condițiuni vor oferi pe viitor posibilități noi pentru continuarea operațiilor întreprinse de trupele aliate în Ucraina.

Această îmbunătățire se și simte deja în acțiunile de atac cari se desfășoară acum în regiunea deluroasă a Donețului și în apropiere de Schachty. Peste tot trupele aliate au înregistrat noi succese teritoriale.

În sectorul honvezilor nu a fost nici o activitate de luptă demnă de semnalat.

Nimenia nu este obligat să completeze chestionarele răspândite de „Institutul de Cercetarea Raselor”

Redacția ziarului nostru a fost informată că sub egida „Asociației de tir” și a „Institutului de Cercetarea Raselor” s'au împărțit numeroase apeluri și chestionare printre populația română din Transilvania de Nord.

În baza comunicatului primit dela autoritățile în drept redacția ziarului nostru a fost autorizată să arate că aceste chestionare nu emană dela autorități și completarea lor nu este obligatorie.

Problema păcii sau a războiului în Oceanul Pacific depinde de atitudinea conducătorilor Statelor-Unite

Scrisoarea deschisă adresată președintelui Roosevelt de un ziar japonez

TOKIO, 17. (DNB). — Ziarul „Kokumin Simbun” publică o scrisoare deschisă prin care avertizează pe președintele Roosevelt să se gândească serios la consecințele eșuării negocierilor americano-japoneze. Președintele Roosevelt nu-și poate îngădui luxul de a subevalua forța Japoniei. Oceanul Pacific este amenințat acum de un războiu de proporții necunoscute în istorie. Prin cercetarea pericolului de aici crește și pericolul războiului mondial. Statele-Unite — spune scrisoarea deschisă — intervine în treburile Asiei în contra principiilor Monroe. Este un fapt bine cunoscut că Statele-Unite, sub conducerea actualilor bărbați de stat, se orientează după tendințe plutocrate și încearcă să stăpânească lumea întreagă. Scrisoarea accentuează că nici Japonia, nici național-socialismul sau fascismul nu sunt răspunzătoare pentru faptul că lumea întreagă este împinsă în războiu. „Numai dela D.V. depinde, Domnule Președinte, pacea sau războiul în Oceanul Pacific. Numai D.V.

singur sunteți răspunzător pentru actuala criză” — își încheie scrisoarea deschisă ziarul „Kokumin Simbun”. (MTI).

Ambasadorul Germaniei a vizitat pe d. Laval

VICHY, 17. (DNB). — S'a confirmat știrea că ambasadorul Germaniei d. Abetz a avut Duminecă o întrevedere cu d. Pierre Laval, fost președinte al consiliului de miniștri francez. (MTI).

Exportul grâului din India a fost condiționat de autorizații speciale

KANTON, 17. (DNB). — Din relațiile sosite din Delhii rezultă că guvernul din India a dat un comunicat prin care anunță că exportul de grâu se admite numai în baza unor autorizații speciale. (MTI).

militare din Crimeea, speranțele bolșevicilor de a putea apăra Caucazul sunt foarte slabe, iar speranțele de a primi de undeva ajutoare nu sunt mai puternice.

Cât despre sprijinul ce l-ar avea deloc locuitorii Caucazului, este deajuns să pomenim faptul concret, că atitudinea constantă a acestor locuitori față de stăpânirea rusească — indiferent că a fost țaristă sau bolșevică — a fost o atitudine de revoltă, de numeroase încercări de a scutura jugul rusesc.

Spațiul nu-mi îngăduie să dau oarecari date cu caracter etnografic. Mă mărginesc numai să spun, că dacă, datorită unor colonizări în masă și politicii de deportare a populației indigene, rușii sunt în ma-

ioritate în Caucazia, în schimb, în Transcaucazia, la o populație de 7 milioane de suflete, rușii abia dacă sunt în număr de 150.000.

Un cuvânt și despre clima Caucazului, o climă sănătoasă, dar supusă unor variațiuni de temperatură, cum nu găsim în alte țări. Faptul se datorește poziției geografice a țării, așezată între două mări interne, precum și relieful general al solului, care în anumite puncte este mai jos decât nivelul mării, pe când în alte locuri se ridică până la înălțimi de aproape 6000 de metri. Așa se face că sunt regiuni cu o climă aspră, pe când coasta de răsărit a mării Negre se bucură de o climă maritimă.

N. BATZARIA

Tsarskoie-Selo

Cu vre-o câteva săptămâni înainte, trupele germane venind dinspre Sud, au atins Dietskoie-Selo, pe unde se spune că trece a treia linie de apărare a Leningradului.

Dietskoie-Selo nu este altceva decât numele dat de guvernul sovietic, în 1922, celorbrului Tsarskoie-Selo, care a fost una din cele mai bogate reședințe de vară a Țarilor. Acest oraș care a fost supranumit Versailles-ul răsărit, sau cum spune un autor francez: orașul unde se plimbat odinioară curtezanele și toți fidelii servitori ai auto-craților... Lenin a făcut a colonie de vară, pentru copiii săraci ai Petersburgului.

Acest oraș a fost reședința preferată a curții imperiale, căci oferea un climat mai sănătos și mai plăcut decât palatul de iarnă așezat în brumele și cețurile Nevei.

Temeliile satului imperial, căci în traducere Tsarskoie-Selo înseamnă „satul Țarului” și sub dominația sovietică Dietskoie-Selo adică „satul copiilor”, au fost puse de Ecaterina a II-a la 23 km. de Petersburg. Împărăteasa și mai târziu Alexandru I au dispus să se construiască două somptuoase palate cu vaste dependințe și Alexandru I l-a botezat — orașul — la 1808. În jurul palatelor imperiale și a vastelor lor parcuri, reședința de vară s'a dezvoltat rapid și dealungul frumoaselor bulevarde aristocrația rusă și-a ridicat nu mai puțin frumoase și somptuoase vile, înconjurate la rândul lor de grădini care de care mai frumoase.

În afară de palate și vile, după cum se cuvine unei țări pravoslavnice, orașul se împodobește cu biserici, care sub conducerea „Țarului roșu” vor fi transformate dacă nu în grajduri, în localuri de întruniri, în biblioteci etc.

Tot de numele acestui oraș se mai leagă și prima linie ferată din Rusia și anume la 1838 țarul Nicolae I a legat Tsarskoie-Selo cu St. Petersburg.

Istoria acestui oraș este legată de a regimului țarilor și fasturilor ei. În palatele lor bogate, poate uneori prea bogate, și somptuoase, se țineau cele mai renumite și minunate serbări. Tot aici erau găzduiți oaspeții de elită, împărați, regi, șefi de stat etc.

Dar precum acest decor amintește de atâtea lucruri frumoase și faimoase, tot el amintește apoi și tristețile zile ale sfârșitului regimului și dinastiei Romanovilor.

Nicolae al II-lea iubea ca poate nici unul altul, Tsarskoie-Selo, locuia aici chiar și iarna. Aici se simțea mai în siguranță și după atentatele teroriste ce se înmulțesc după revoluția înăbușită din 1905, a devenit și mai legat de acest oraș, unde a putut să-și asigure o mai bună pază.

În timpul războiului mondial trecut aici și-a instalat întreaga familie.

Când în Martie 1917 a izbucnit revolta a voit să se refugieze în acest oraș să-și organizeze rezistența. Nu se poate ști care ar fi fost soarta revoluției ruse dacă țarul Nicolae al II-lea ar fi putut ajunge la Tsarskoie-Selo unde înconjurat de fidelii lui ar fi putut organiza rezistența. A fost prea târziu când a luat această hotărâre, comitetul provizoriu al Dumei s'a dus și l'a întâmpinat aproape de front și în trenul imperial a trebuit să semneze actul de abdicare... Când trenul a ajuns după lungi ore de drum prin mijlocul multimei în revoltă, intrând în gara Tsarskoie-Selo, împăratul nu mai era decât cetățeanul Nicolae Romanov, prizonierul poporului.

(Continuare pe pag. 3-a)

GRAI ȘI SUFLET ROMÂNESC

O dragoste nemuritoare

Sunt mulți oameni, pe cari îi credem fericiți, fiindcă în viața lor ne par acumulate toate bunurile pământești: avere, sănătate, frumusețe, cumințenie, energie, putere domnitoare, talent, iubire adevărată ș. a. De multe ori crezi, că la un singur om găsești totul ce te poate face fericit, dar în curând ajungi la convingerea, că nu există fericire perfectă pe pământ. Cât este de adevărată această constatare filosofică, argumentată prin însăși nefericirea muritorului — ne arată povestea de mai jos:

Pe la 1620, domnea în Indii marele mogul șahul Jehan. El era un om înzestrat cu frumusețe, sănătate, bogăție imensă, minte ageră, suflet poetic, domnea peste un popor fericit, într-o țară fericită; pe lângă toate aceste bunuri pământești i se hărăzise darul care este dat pușinilor muritori pe pământ, al IUBIREI ADEVĂRATE. Era căsătorit cu cea mai frumoasă femeie cunoscută pe atunci, față de care avea o dragoste curată, puternică. Trăiau în deplină armonie, viața lor era un vis.

După 9 ani de conviețuire fericită, moartea nemiloasă pune capăt unor zile senine, pline de mulțumire. Frumoasa Arjmand-i-Banu, soția șahului Jehan moare, lăsând în urma ei un soț îndurerat, din inima și gândul căruia ea nu lipsise nici măcar o clipă.

Durerea sofului fu așa de mare, iubirea îi era atât de nemărginită, încât se hotărî să eternizeze acest sentiment ridicând un mauzoleu soției iubite, care să simbolizeze unirea eternă și iubirea cea adevărată.

Atunci a chemat el din lumea întreagă, pe cei mai renumiți artiști, cari să-i facă planurile unui monument — „o diademă” — care să fie cu adevărat demnă de frumuseța și dragostea femeii adorate. A adus marmoră albă, un munte întreg, apă cristal, turcoaze, safire, iad, onix, smaragde, porfir, topaze, ametiste, materiale din cele mai repute regnuri, din Persia, China, Ceylon, Arabia, etc. În 1630 începu clădirea și o termină abia în 1648. Monumentul a costat atunci 37 milioane franci și au lucrat la el 20.000 de muncitori, 18 ani fără încetare.

Monumentului i-a dat numele de „Taj-Mahal” după numele și supranumele soției șahului, care se numea Arjmand-i-Banu, dar era supranumită Muntaz-i-Mahal, adică aleasa palatului. Taj în limba persană înseamnă diademă, iar Taj-Mahal în traducere este „diadema alesel palatului”.

Monumentul acesta trece tot ce se poate imagina ca armonie în linii, ca finețe în lucrări, compoziție în culori, ca concepție arhitectonică. Este o operă nemuritoare de artă clasică, izvorită numai din dragostea omenească și iubirea frumosului. Mâna de artist ce a lucrat această minune, ca și mintea ce a conceput această operă genială, a provocat multă și adâncă admirație.

Slujbă pentru moarte

Ochiul a privit în zare
Fălfăiri plecate spre pierzare.

Clopotnița s'a aplecat o clipă
Să-și pună cântec pe aripă.

Fumegă în miez de noapte
Vreascul slujbei pentru moarte.

Dăruire 'n pragul sorții:
Un bănuț pe patul morții.

Țiue o buhă 'n clopot;
Un părau de-alean e'n ropot.

Duh în viers și viers în cântec
Pentru marele descântec.

Tânguește-se alene
Fluerul căzut din gene.

VICTOR ILIEȘIU

Imnul dimineții

Lăstunii de'ntuneric se scaldă în volburi de noapte,
Tresar când aurora sărută în taină pământul
Și mor când zarea-i cuprinde în mije,
In soarele ce vine pe buze cu vântul.

Virgină aurora, pânză de azur,
Naiadă din culmi cu zâmbet pe buze,
Coboară în vale cu farmecu-i pur
Peste lăstunii nopții negre peluze.

Lăstunii de'ntuneric se scaldă în țărături de zare,
Se sărută cu luceferji, cu vântul,
Cuminecați în potire de soare răsare
Tremură'n brațe cu lenca, cu pământul.

Sărută-i aurora cu zâmbet pe buze
Și'n brațe-i strânge vântul dimineții,
Când poartă purpurele peluze
Și rochii de mărgean în volburile ceții.

Din nourii aurorei cad ploile de rouă,
In trâmbă greeri, din alăutele ceții,
Cântă în taină zorilor imnul dimineții.

IOSIF MORUȚAN

Citiți și răspândiți

„Tribuna Ardealului”

că și iubirea frumosului. Mâna de artist ce a lucrat această minune, ca și mintea ce a conceput această operă genială, a provocat multă și adâncă admirație.

Artistul Austin de Bordeaux adus de marele Jehan, a clădit această minune. El a înțeles pe deplin gândul marelui stăpânitor.

Astfel în apropierea fortului Agra — de unde nefericitul soț privea zilnic și mereu la casași de veci a iubitei lui dispărute — la malul

râului Iamua se născău croit cu mână de artist și cu chibzuire de geniu monumentul care preaslăvește sentimentele aceluia care a pierdut totul în viață, cu pierderea iubitei inimii sale.

Iată încă o afirmațiune justificată „CĂ TOTUL CE CREAȘĂ IUBIREA ADEVĂRATĂ, ESTE BINECUVÂNTAT DE D-ZEU ȘI IN VECI NEMURITOR”.

ROXANA

DIN MĂRAMAROS...

... Cioată

În clipele de răgaz, mai ales în zilele de sărbătoare, sătenii se adună în sfat. Vara, lângă drum, sau în prund, iarna în vreo casă. Cărciumă nu este la noi în sat.

Poveștile încep. Țăranii găsesc comor de întâmplări trăite, în sufletul lor. Cele mai gustate sunt însă întâmplările din viața ostășească. Regimente, campanii, ofițeri și camarazi se perindă atunci în fața ochilor, cu defecte, apucăturile și calitățile lor. Copiii, se înghesuie și ei să prindă câte ceva. Când povestea e mai „pipărată”, îl auzi pe vre-un badea Toader, încruntându-se:

— Fugiți deaici, măi coconi, că astea nu-s de nasu vost.

Ei fug, speriați, dar se întorc pe altă parte.

— Ia mai spune-ne ceva, măi Ioa, din armată!

Ion Hribu, fost sergent la tunari, nu se lasă prea mult rugat. Îi place să povestească, mai ales când îl ascultă un grup mai mare. I se pare atunci că-i din nou înconjurat de soldații săi.

De astă dată e lume multă în prund și Ion are chef de vorbă. E zi de sărbătoare.

— „Aveam, măi, la mine în tun — începe el — un soldat, Cioată Dumitru, Doamne, mult necaz am mai avut cu el! Multe am mai căpătat peste nas pentru dânsul!

„Eram șeful tunului doi și aveam douăzeci de oameni pe mâna mea. Trebuia să-i învăț de toate. Ce știam și eu. Toți înțelegeau când le spuneam odată, de două ori. Numai bietu Cioată n'o nimerea deloc.

— Da de unde a fost, mă, de era așa de prost? — întrepru cineva.

— Sst! — făcură ceilalți; — lasă că ne spune Ion.

— „Vă spui eu imediat...”

„La, instrucția tunului trebuia să-i învăț nomenclatura, adică toată șurubăria tunului pe numele ei. Orice am făcut, Cioată spunea numai „mânăncătură” sau momânăcătură”.

— „Cioată, care-i afetul?”

— „Să trăiți dom'sergent, acesta-i... afectul. — Dar el arăta prelungitoarea.

(Câțiva din grup, cari făcuseră armata la tunari, se grăbiră să explice și celorlalți ce reprezintă aceste nomenclaturi).

„La, instrucția pe jos;

— „Soldatul Cioată, care ți-e dreapta?”

— „Asta. Ba nu, asta. Dom' sergent, m'am homotit... (Hohote.)

„La teorie le spuneam: „Datoria santinelei este să nu-și părăsească postul nici în pericol de moarte”. Spune și tu Cioată!

„Cioată, cu fața speriată, negru ca fundu căldării, (da nu era țigan), din poziția de drepti, cum sta el totdeauna, lua repaos, și apoi făcea iar drepti și răspundea:

— „Să trăiți dom'sergent, datoria san-

tinei este să nu-și părăsească somnul nici în caz de moarte...”

„Îi dădeam pe ascuns și câte un pumn în coaste, să-l mai trezesc de cap, dar Cioată nu zicea nimic. Când se uita câteodată la mine speriat, îmi era milă de el.

— Mă, tot țigan o fi fost! — își mai dădu unul din grup părerea.

— Lasă, c'om vedea noi până la capăt, de-o fost țigan ori nu, murmură altul, nemulțumit de întrerupere.

Ion continuă neturburat:

„Intr'o dimineață, la trecerea în revistă, domnul locotenent Copilașu, cel mai bun om din regiment, se oprește în fața lui Cioată, care stătea „drepti” ca un stâlp de telegraf, și nici nu clipea din ochi.

— „Ai vorbit ca un avocat, măi, se răsti la el domnul locotenent. — Nu vrei să mergi acasă! Lasă că te-i sătura de militărie! — Domnul locotenent era tare mănios.

„Cioată nu zicea nimic.

— „Ce ai mai făcut mă, — l-am întrebat, mai apoi?”

— „M'a chemat domnul colonel să mă trimită acasă ca „prinsos de reghiment”.

— „Și tu ce-ai zis?”

— „Eu nu m'am lăsat. Am răspuns că eu de aceea am venit aici să fac armată și să mă fac om.

— „Domnul colonel, ce-a zis?”

— „Bine, băete, du-te la datorie. Am auzit apoi că i-a ocărit pe domni ofițeri de ce m'o dus să mă „făpe” acasă.

— Vedeți, măi, că tot român a fost? Țiganii fug de cătunie ca dracul de tămâie, spuse bătrânul Curteanu.

Ion zâmbi, suci tacticos o țigară și se un fum adânc pe care-l lăsa să se strecoare încetisor prin nări.

— „O bată-te amaru'tău, măi Cioată, i-am spus. Mai bine te duceai și ne lăsa în pace.

— „Domn' sergent, mi-a spus el. De ce să mă duc. Fără cătunie nu ești om. Nici la lucru nu te primește fără armată. Am fost cinci luni la o fabrică din Brașov și m'o dat afară. Mi-e rușine, că-s bătrân. Am treizeci de ani.

— Apoi de aceea nu-i intra nimic în cap, — zise cineva.

— Să vedeți, — reluă Ion.

— „De unde ești măi Cioată? — l-am întrebat.

— „Din Hândalul Borșei. Am crescut în munți. Când m'am dus la recrutare, m'au luat. Ziceau că n'am acte. Mama nu știu să meargă la cântălarie să mă înștăreze, când m'am născut. Iar popa, o altă să mă scrie în mătrică.

— „Și ce-ai făcut?”

— „Am tot umblat după domni pe tribunal. Până când s'a îndurat să-mi dea actele. Ahea atunci am putut veni și la armată. Eu de aici nu mă duc...”

— „Că drept avea atunci Cioată, — spuse din nou cineva.

Ion își mai aprinse o țigară și, încântat că lumea îl ascultă cu interes, continuă să povestească.

„Odată, am plecat la tragere, la Plătești. Acolo trebuia să stăm câteva zile. La plecarea am primit toți pâine pe două zile. Ordinul era ca în ziua a doua să se facă zinte, la control, fiecare soldat o pâine să treagă.